

KANSALAI SVUOROVAI KUTUS SEUDULLISISSA MAL-HANKKEISSA

KYSELYN YHTEENVETO 7.10.2011

MAL-VERKOSTO

JANI HANHIJÄRVI

MAL-verkosto suoritti syyskuussa 2011 sähköpostitse kyselyn, jossa kartoitettiin verkoston seutujen kansalaisvuorovaikuttamista seudullisissa (ylikunnallisissa) MAL-hankkeissa. Kysely koski kansalaisosallistumisen toimintatapoja ja niiden kehittämistä strategisessa seutusuunnittelussa.

Kyselyyn tuli yhdeksän vastausta kahdeksalta seudulta:

- Joensuun seutu (kaavoituspäällikkö Juha-Pekka Vartiainen, Joensuun kaupunki)
- Kotkan-Haminan seutu (yleiskaava-arkkitehti Markku Hannonen, Kotkan kaupunki ja kaupunkiseutusuunnittelija Pauli Korhikoski, Cursor Oy)
- Lahden alue (tutkimus- ja kehittämispäällikkö Sari Alm, Lahden kaupunki)
- Oulun seutu (seutusuunnittelija Anne Leskinen, Oulun seutu)
- Porin seutu (kehittämispäällikkö Mari Antikainen, Prizztech Ltd.)
- Tampereen kaupunkiseutu (projektipäällikkö Kimmo Kurunmäki, MAL-verkosto; vastausten apuna käytetty myös maankäyttö- ja rakennetyöryhmän kokouksen 24.3.2010 pöytäkirjaa)
- Turun seutu I (kaavoitustoimenjohtaja Markku Toivonen, Turun kaupunki)
- Turun seutu II (tutkija Jaana Solasvuo, Turun kaupunki)
- Vaasan seutu (projektipäällikkö Marketta Kujala, Vaasan kaupunki)

Lisäksi Salon seudulta (projektipäällikkö Anita Silanterä, Salon kaupunki) vastattiin, että heillä ei ole ollut tänäkaltaista ylikunnallista toimintaa viime vuosina.

A. Nykytilanne

Onko seudullanne parhaillaan käynnissä tai onko ollut kansalaisvuorovaikutamista MAL-hankkeissa (esim. seudullinen rakennemalli, liikennejärjestelmäsuunnitelma tms.)?

Minkälaisesta hankkeesta on kyse?

Joensuun seutu:

On ollut seudun yleiskaavan laatimisen yhteydessä.

Kotkan-Haminan seutu:

Kansalaisvuorovaikutusta ei ole vielä ollut Kotkan-Haminan seudun MALP-suunnittelussa. Suunnittelun alkuvaiheessa on suoritettu 1% satunnaisotannalla asukaskysely, jossa luodattiin asukkaiden näkemyksiä asuinalueeseensa ja seutuun sekä palvelujen ja liikenteen käyttöä. Kyselyn tulokset ovat yleistettävissä vain hyvin varovaisesti. MALP-hanke on edennyt vaihtoehtoisten kehityskuvien vaiheeseen, ja tässä vaiheessa on tarkoitus järjestää kansalaisvuorovaikutusta. Toivomme tähän työhön tukea MAL-verkostolta.

Lahden seutu:

Liikennejärjestelmäsuunnitelma (LS), 2006; Joukkoliikennesuunnitelma (JLS), 2011; Rakennemalli (RM), 2001-2004.

Oulun seutu:

Ei ole käynnissä.

Porin seutu:

Porin seudun rakennemalli 2020 ¹.

Tampereen kaupunkiseutu:

Rakennesuunnitelma 2030 ².

Turun seutu I:

Turun kaupunkiseudun rakennemalli 2035 ³.

Turun seutu II:

Turku-Lieto Maaria-Ilmaristen osayleiskaava ⁴ ja alueelle laadittu ulkoilureittisuunnitelma.

Vaasan seutu:

Ei ole tehty rakennemallityötä. Pohjanmaan liiton vetämänä on käynnistynyt koko maakunnan käsittävä liikennejärjestelmäsuunnitelma.

¹ http://www.karhukunnat.fi/paras-kaupunkiseutusuunnitelma_2/rakennamalli.html

² http://www.tampereenseutu.fi/seutuhankkeet/yhdyskunta-suunnittelun-ohjelmat/rakennesuunnitelma_2030/

³ <http://www.turku.fi/rakennemalli2035>

⁴ <http://www.turku.fi/Public/Default.aspx?contentid=88405&nodeid=11979>

Miten kansalaisvuorovaikuttaminen on järjestetty?
Tiedotusmenetelmät, -kanavat, -paikat jne.

Joensuun seutu:

Käytetty Internetiä, kaikkien kuntien perinteisiä tiedotusmenettelyjä, kyselytutkimuksia, kohdennettuja haastatteluita, kunnittaisia yleisötilaisuuksia, asiantuntijaseminaareja, viranomaisneuvotteluja ja työneuvotteluja viranomaisten kanssa, luottamusmiesesittelyjä ym.

Kotkan-Haminan seutu:

Sopivaa vuorovaikutustapaa etsitään.

Lahden seutu:

LS: Maakuntaliitto vetovastuussa, kommentoitavissa maakuntaliiton ja kuntien nettisivuilla, ilmoitustauluilla.

JLS: Lahden kaupunki vetovastuussa, kuntien nettisivuilla.

RM: yleisötilaisuuksia, kuntien netissä kommentoitavissa.

Porin seutu:

Kysely 2000 hengen otannalla asukastyytyväisyydestä sekä heidän näkemyksistään kehittämiskohteiksi. Suomi Areenassa⁵ karttatehtävä, jossa kukin sai laittaa nuppineulan paikkaan, jossa haluaisi asua.

Tampereen kaupunkiseutu:

Rakennesuunnitelman käynnistysvaiheessa syksyllä 2007 on selvitetty tarvetta SOVA-menettelyn mukaiseen toimintaan. Kuntaliiton lakimiehen mukaan varsinaista SOVA-menettelyä ei tarvita. Rakennemallityötä koskee kuitenkin Kuntalain 27 §, jonka mukaan valtuuston on huolehdittava siitä, että kunnan asukkailla ja palveluiden käyttäjillä on edellytykset osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan. Suora kuntalaisten osallistaminen ja kuuleminen on seutuyhteistyössä sovittu jäsenkuntien tehtäväksi. Näin on sovittu myös rakennesuunnitelmatyön osalta maankäyttö- ja rakennetyöryhmässä.

Kaupunkiseudun kuntayhtymän kautta on järjestetty yhdyskuntasuunnittelun hankekokonaisuutta koskevaa tiedottamista ja osallistamista seuraavasti:

- Seutufoorumit 23.4.2008, 6.3.2009, 15.1.2010, kaikille kuntien valtuutetuille
- Mediatiedotteet
- Seutumediatapahtuma 26.3.2008
- Seututyöryhmien yhteiset rakennemallityöseminaarit
- Seutuviestinnästä on sovittu käytäntö kuntien ja kuntayhtymän välillä (kuntien viestintävastaavat).
- Sidosryhmä työpajat kevät 2009 ja syksy 2009 seuraavin teemallisin jaotteluin: Rakennettu ympäristö ja asuminen, Elinkeinoelämä, osaaminen ja palvelut, Infra ja liikenne sekä Poliittiset sidosryhmät.
- Kunnallisvaltuustokierros keväällä 2009: seutujohtaja/seutuarkkitehti esittelivät rakennemallivaihtoehtoja.

⁵ SuomiAreena on Porissa järjestettävä, Suomen suurin poliittinen keskustelutapahtuma. Tapahtuma on järjestetty heinäkuussa joka vuosi vuodesta 2006. Suomi-areenan televisioi MTV3 yhteistyössä Porin kaupungin kanssa.

- Uusien kunnallisvaltuustojen perehdytystilaisuuden, joissa rakennemallityö esillä
- Kuntien ja sidosryhmien lausuntopyyntöt rakennemallivaihtoehdoista.
- Kuntayhtymän nettisivuilla www.tampereenseutu.fi esitelty mm. rakennemallivaihtoehdot
- Ilmastostrategian rinnalla on ollut käynnissä ILMANKOS-kampanja, johon liittyi tilaisuuksia kansalaisille ja sidosryhmille.

Kuntien kautta on järjestetty seuraavalla tavalla tiedottamista ja osallistamista:

- Kaikkien kuntien kaavoituskatsauksissa on ollut kuvaukset rakennemallityöstä ja yhdyskuntasuunnitteluhankkeiden kokonaisuudesta. Useassa katsauksessa on ollut myös maininta siitä, että hankkeiden etenemistä voi seurata www.tampereenseutu.fi sivujen kautta. Tampereen kaupunki jakaa kaavoituskatsauksen jokaiseen talouteen.
- Kunnallishallitukset ovat lausuneet rakennemallin vaihtoehtovaiheesta sekä ilmastostrategian vaihtoehtoisista skenaarioista.

Turun seutu I :

Rakennemallityö jakaantuu kolmeen vaiheeseen:

- o lähtökohdat ja tavoitteet,
- o vaihtoehdot ja vaikutukset,
- o rakennemalli ja toteuttamisohjelma.

Jokainen vaihe sisältää työpajan, lausuntokierroksen, nähtävillä olon ja yleisön kuulemistilaisuuden. Hankkeesta on nettisivut www.turku.fi/Rakennemalli2035.

Turun seutu II :

Tiedotuskanavat: sanomalehdet, internet, alueelliset tiedotustilaisuudet ja työpajat.

Paikat: päiväkodit, nuorisotilat, koulut, seurakuntien kerhot, urheiluseurojen tilaisuudet, asukas- ja omayhdistysten kokoukset. Työpajoja järjestettiin eri ikäisille asukkaille molemmissa kunnissa yhteensä 15, lisäksi pidettiin tiedotustilaisuuksia kaavoituksen tullessa vireille.

Mihin prosessin vaiheisiin se on kohdennettu?

Joensuun seutu:

Kohdennettu kaavatyön vaiheistuksen mukaan useaan kohtaan prosessia (vireille, tavoitteet, rakennemallit, luonnos, ehdotus).

Kotkan-Haminan seutu:

Kehityskuvavaihtoehdot valmistuvat syksyllä 2011, näistä on tarkoitus käydä poliittista ja kansalaiskeskustelua. Tämä keskustelu on tarkoitus viedä tiedoksi päättäjille, jotka linjaavat kehityskuvan sisällön tammi-helmikuussa 2012.

Lahden seutu:

Pääasiassa suunnitelman luonnoksen valmistuttua ennen lopullista hyväksyntää.

Porin seutu:

Rakennemallin laadintaan.

Tampereen kaupunkiseutu:

Ks. edellinen kysymys. Suora kuntalaisten osallistaminen ja kuuleminen on seutuyhteistyössä sovittu jäsenkuntien tehtäväksi. Tarkoittaa osallistamisen järjestämistä kaavoitusvaiheessa. Tiedottaminen kuntien vuosittaisissa kaavoituskatsauksissa ja verkkosivuilla.

Turun seutu I :
Katso edellä.

Miten arvioitte sen onnistuneen? Osallistumisaktiivisuus?

Joensuun seutu:

Varsin hyvin ottaen huomioon suunnittelualan laajuus ja kaavan yleispiirteisyys.

Lahden seutu:

Osallistuminen yleistasoisin suunnitelmiin vähäistä. Asukkaat enemmän kiinnostuneita yksityiskohtaisemman tasoisesta suunnittelusta (asemakaava, tiesuunnitelma), joissa MRL varmistaa osallistumisen ja mahdollisuuden muistutusten tekemiseen sekä valittamiseen. Toisaalta luottamusmieselimet tuovat myös kansalaisten näkemyksen näihin strategisiin asiakirjoihin.

Porin seutu:

Kohtalaisesti 10% vastasi kyselyyn. Nuppineuloja tuli Suomi Areenassa parisataa.

Tampereen kaupunkiseutu:

Kaivataan tehokkaampaa viestintää ja tiedonlevitystä. Tarve selventää asukkailla seudullisen strategisen suunnittelun roolia ja suunnitelmien statusta suhteessa kuntien toimintaan. Tarve täsmentää kansalaisvuorovaikutuksen merkitystä.

Turun seutu I :

Työpajoissa on ollut ennätysosanotto, noin 150 henkilöä jokaisessa – enimmäkseen kuntien päätöksentekoon ja valmisteluun osallistuvia. Kutsuttuina on ollut myös kansalaisjärjestöjen edustajia. Yleisötilaisuuksiin osallistuminen on ollut laimeaa.

Turun seutu II :

Alueen asukkaat olivat aktiivisia; työpajoihin osallistui yhteensä n. 250 asukasta
Asukkaiden aktiivisuuteen vaikuttivat merkittävästi:

- 1) alueella aktiivisia urheiluseuroja ja omakotiyhdistyksiä
- 2) ulkoilureittisuunnitelma konkreettinen hanke, kiinnostus myös kaavaa kohtaan
- 3) alueella kylämaisia yhdyskuntia ja kotiseutuhenkisiä ihmisiä

Onnistui hyvin muutamia tiedotuskömmähdyksiä lukuun ottamatta.

B. Kehittäminen

Miten kansalaisvuorovaikuttamista tulisi jalostaa seudullisissa MAL-hankkeissa? Uusia tiedotuskanavia?

Joensuun seutu:

Ehkä Internetin ja nettikyselyiden vahvempi hyödyntäminen (ei sinänsä uusi).

Kotkan-Haminan seutu:

Seutasalla käytännöllinen osallistumistapa olisi varmaankin sähköinen, mutta jää kysymys siitä, tulisiko myös perinteinen osallistuminen järjestää jotenkin.

Ehkä täysin uusia kanavia on vähän hankala keksiä. Olemassa olevillakin pärjätään jos niitä vain käytetään.

Lahden seutu:

sähköinen e-palaute suoraan karttaversioon, esim. Lahden kaupungin yleiskaavassa testattu:

http://kartta.lahti.fi/Web/?REQUEST=Search.Yleiskaavakommenttialueet.*&LAYERS=Yleiskaava%202025%20luonnokset&Lon=Yleiskaavaluonnos_VE2

Lehdistö oltava tiiviisti mukana.

Oulun seutu:

Ehkä uutena kanavana voisi olla sosiaalinen media tai kaupungilla olevat UBI-näytöt ⁶.

Porin seutu:

Sosiaalinen media voisi olla yksi vaihtoehto.

Tampereen kaupunkiseutu:

Rakennesuunnitelman ja muiden yhdyskuntasuunnitteluhankkeiden ollessa loppusuorallaan tulisi kuntayhtymän internetin käyttöä tiedottamisessa tehostaa. Samoin kuntien kotisivujen pääsivuilla tulee olla ajankohtaisissa tiedote sekä linkki kuntayhtymän sivulle (Maran päätös). Sekä seututoimiston että kuntien tulee aktivoida lehtikirjoitusta Aamulehdessä, paikallis- ja kaupunkilehdissä.

Turun seutu I:

Median kiinnostus on ollut häpeällisen vähäistä.

Turun seutu II:

Facebook?

⁶ UBI-näytöt ovat eri puolille Oulun ydinkeskustaan asennettuja suuria julkisia vuorovaikutteisia näyttölaitteita. Ensimmäinen vaihe touko-kesäkuussa 2009. Näyttölaitteessa on 57" Full HD LCD-paneeli. Kullakin LCD-paneelilla on kalvoskosketusnäyttö, ohjaustietokone, paikallinen kovalevy, 2 kameraa, NFC/RFID-lukija ja kaiutin. Lisäksi näyttölaitteessa on 100 Mbps Internet-yhteys, panOULU WLAN -tukiasema, panOULU BT -tukiasema ja panOULU WSN -tukiasema. UBI-näytöt tarjoavat voimakkaan kanavan informaation visuaaliseen esittämiseen. Suuria julkisia näyttöjä on jo pidempään käytetty kaupalliseen ja informatiiviseen viestintään. Ne on tyypillisesti sijoitettu paikkoihin, joissa liikkuu paljon ihmisiä, esimerkiksi ydinkeskustoihin, ostoskekkuihin, lentokentille tai vilkasliikenteisten teiden varsille.
<http://www.ubioulu.fi/ubi-naytot>

Vaasan seutu:

Sähköisen asiointin kehittäminen ja mielipiteiden esittäminen paikkatietopohjaisesti kartoilla. Avoimet tietopankit.

Missä ja milloin yleisötilaisuuksia voisi pitää, uusia paikkoja?

Joensuun seutu:

Yleisötilaisuudet on kytkettävä prosessin etenemiseen. Paikat on valittava sisällön mukaan.

Kotkan-Haminan seutu:

Mikä olisi yleisötilaisuuksien luonne? Tiedotus? Työpajat? Standit ostoskeskuksessa?

Lahden seutu:

Jos olisi resursseja voisihan sitä vaikka markkinoille jalkautua johonkin katokseen paututetta pyytämään. Tosin tällöin ei ole edustava otos niin kuin ei suora asukaspalaute koskaan ole.

Jos olisi jotain suunnitelman linjauksia, niitä voisi kysyä asukaskyselyllä satunnaisotokselta tai nettikyselyllä kaupungin sivuilla. Asukasraateja voisiko käyttää? Tärkeää pitää lehdistö tietoisena ja saada se mukaan tiedon jakamiseen.

Oulun seutu:

Yleisötilaisuuksia on pidetty illalla yleensä paikoissa, josta löytyy riittävän suuri tila tilaisuuden järjestämiseen (koulu, kunnantalo tms.) Ehkä tilaisuuksia voisi pitää myös päivällä kauppakeskuksessa tai kirjastossa.

Porin seutu:

Yleisötilaisuudet voisi sitoa muihin tapahtumiin esim. Suomi Areena on yksi hyvä kanava, sillä se toimii asialinjalla. Yleiset markkinat jne. voivat jäädä liian kevyiksi.

Tampereen kaupunkiseutu:

Sosiaalinen media apuun? Tampereen kaupungin Alvari, alueellisen vaikuttamisen kanava koostuu Alue-Alvareista eli alueellisista työryhmistä, pormestarin asukasilloista ja nuorille tarkoitetuista Nuoriso-Alvareista.

Alvarien tehtävänä on:

- välittää alueen osapuolten näkökulmia valmisteluun ja päätöksentekoon
- asioiden välittää alueen osapuolten näkökulmia talousarvion ja kaupunkistrategian laadintaan
- päättää ja raportoida myönnetyn aluerahan käytöstä ohjeiden mukaisesti
- kuulla alueen asukkaita ja nostaa esille heidän tärkeinä pitämiään alueasioita
- tehdä aloitteita tärkeinä pitämistään asioista
- tiedottaa alueella työryhmän käsittelyssä olevista asioista ja toiminnasta
- muut erikseen sovittavat tehtävät.

Tampereen etelään, länteen ja koilliseen rekrytoidaan uudet työryhmät, Kaakkois-Alvaria täydennetään, keskikaupungin Facebook-Alvari aloittaa. Viidessä Alue-Alvarissa on yhteensä 263 asukas- tai yhdistysjäsentä. Voisiko seututasolla toimia vastaavantyyppinen Alue-Alvari?

Vaihtoehtoisesti voisi nimetä koko kaupunkiseudulle alueellisesti organisoituja raateja, joissa olisi edustus asukkaista, yrityksistä ja ulkopuolisista asiantuntijoista. Raatien toiminnan status selväksi? Tapauskohtainen status? Vrt. Lappeenrannan alueraadit ⁷.

Turun seutu I:
Internet?

Vaasan seutu:
Kansalaiskontaktit ovat aina tarpeellisia. Jos alueet laajoja, voisi olla esim. asunto-vaunu/asuntoautokiertue, jolloin tavataan ihmisiä arjessa ja tullaan lähelle. Tämä ei poissulje perinteisiä tilaisuuksia kuntien kohtauspaikoissa, kouluilla tai kirjastoissa.

Prosessin kehittäminen:
Missä hankkeen vaiheessa osallistuminen toimisi parhaiten?

Joensuun seutu:
Paino alkupäässä ja erityisesti luonnosvaiheissa.

Kotkan-Haminan seutu:
Osallistuminen on tarpeen ennen kuin asioita on lukittu, mutta tarvitaan kuitenkin jotakin, mistä keskustella. Osallistumiseen tarvitaan ammattitaitoista fasilitointia ⁸, oli pa muoto mikä hyvänsä. Hankala kysymys meille on, mihin asioihin osallistumisella pitäisi olla mahdollisuus vaikuttaa. Tulisiko osallistumisen olla avointa kaikilta osin, tulisiko sen kohdistua suunnitelmiin vai arvoihin vai ehkä tavoitteisiin?

Lahden seutu:
Kyllä jotain valmista pitää olla tarjolla, muuten luodaan väriä odotuksia. Toisaalta asukkaille pitää olla selvillä minkälainen status ko. suunnitelmalla on eli esim. rakennemallista ei voi tehdä virallista vastinetta eikä siitä voi valittaa koska ei ole MRL:n mukainen asiakirja. Seututasoiset suunnitelmat konkretisoituvat sitten kuntien tai maakunnan MRL:n menettelyn mukaisissa toimenpiteissä.

Oulun seutu:
Kokemukseni perusteella yleisötilaisuudessa pitää aina olla jo jotakin materiaalia, johon voi ottaa kantaa. Jos osallistumismahdollisuuksia on vain yksi, parhaana vaiheena pidän luonnosvaihetta, jolloin mahdollisella palautteella voi vielä vaikuttaa lopulliseen suunnitelmaan. Jos tavoitteita esitellään, siinä vaiheessa olisi hyvä esitellä myös mahdolliset selvitykset tai strategiat, joista tavoitteet on johdettu.

Porin seutu:
a) ideointivaiheessa, b) loppusuoran kommentoinneissa.

Tampereen kaupunkiseutu:

⁷ http://www.lappeenranta.fi/Suomeksi/Palvelut/Asukas- ja_aluetoiminta/Alueraadit.iw3

⁸ Fasilitoinnilla tarkoitetaan organisatorisissa ja liiketoiminnallisissa yhteyksissä onnistuneiden ryhmäprosessien suunnittelua ja toteutusta.

Esimerkiksi: 1. kun teemallisia painopisteitä haetaan; 2. kun toimintojen sijaintia tarkastellaan; 3. seudullisen suunnitelman hyväksymisen jälkeen toteuttamisen ohjelmointivaiheessa.

Turun seutu I:

Osallistamisen aktiivisin vaihe mahdollisimman varhain.

Turun seutu II:

Suunnittelun alkuvaiheessa, ennen suunnitelmien tekoa, jotta suunnittelu on läpinäkyvää.

Vaasan seutu:

Parhaiten toimii prosessin alkuvaiheissa; alussa tiedonkeruuna ja tavoiteasettelun tukena, luonnosvaiheessa vaihtoehtojen arvioinnissa. Apuna esim. sähköiset valinta-arviointimenettelyt.

Miten kansalaiset saadaan aktivoitua mukaan?

Joensuun seutu:

Onnistuneet tiedostuskanavat, parhaita ovat ehkä toimitetut puffijutut lehdissä sopivasti ajoitettuina, asioiden yksinkertaistaminen ja jopa provosointi tai kärjistäminen (oltava varovainen ettei huomio kiinnity väriin asioihin!). Yhdistyksien kautta voidaan aktivoida (yhdistyksille suunnatut tilaisuudet).

Kotkan-Haminan seutu:

- Täsmälliset kysymykset tuntuvat herättävän enemmän mielenkiintoa kuin laaja yleispiirteisyys. Kun työssä on kuitenkin yleispiirteisyydestä ja laajasta kokonaisuudesta kyse, pitäisi nähdä miten piirteitä voidaan kuvata ja niistä keskustella siten, että niistä saa otteen.

- HUOM, ongelma on täsmälleen sama poliitikkojen ja kansalaisten kanssa!

- Kärjistäminenkin auttaa.. ja johtaa ehkä kiviselle tielle.

- Kiinnostavat osallistumisen tavat - työpajat, sähköiset hauskuudet.

- Tieto siitä, että osallistumisella voi (kerrankin) vaikuttaa! -> osallistumisen vaikutus pitää tuoda esiin.

- Kenties asukasryhmien aktivointi - "nuoret ovat tätä mieltä, yrittäjät tätä, eläkeläiset tätä..." -> joko omia työpajoja, omia kyselyitä tms. -> ryhmien tulee saada tietoa oman ja muiden ryhmien vastauksista. -

- Kotkan seudulla samat näkökulmat on tarkoitus ottaa mukaan vaikutusarviointiin.

Lahden seutu:

Esim. konkretisoimalla ongelmakysymyksiä.

Oulun seutu:

En osaa sanoa. Mitä pienempää aluetta koskevasta suunnitelmasta on kyse sitä aktiivisempaa on osallistuminen. Laaja-alaisissa ja yleispiirteisessä suunnittelussa kansa-

laisten kiinnostus on vähäisempää. Jos suunnitelmaan sisältyy joku iso pelottava ongelma, saattaa sillä olla vaikutusta osallistumisaktiivisuuteen. Hankaluutena tuolloin on, miten saadaan keskustelua muutoinkin aikaiseksi kuin vain siitä isosta pelottavasta asiasta.

Porin seutu:

Omien nurkkien kehittäminen kiinnostaa, asiat tulisi pitää tarpeeksi konkreettisina ja välttää byrokraattista kieltä.

Tampereen kaupunkiseutu:

Tieto lisää aktiivisuutta, eli ensimmäisenä seudullisten hankkeiden tiedottamista tehostamalla. Toiseksi vaikkapa kuulijoina osallistuminen alueellisten raatien tmv. tilaisuuksissa.

Turun seutu I :

Pitäisi varmaan käynnistää perehdyttäminen jo koulussa – yhteiskuntaoppi ja osallistuminen. Turun kaupungin ympäristö- ja kaavoitusvirastossa vierailee jonkin verran koululais- ja opiskelijaryhmiä tutustumassa maankäytön suunnitteluun.

Omissa kunnallisissa kaavoitushankkeissa meillä on erinomaisia kokemuksia työpajatyöskentelystä. Esimerkiksi Hirvensalon osayleiskaavatyössä on ollut työpajoja eri ikäryhmille päiväkotikäisistä eläkeläisiin. Apuna järjestelyissä ovat olleet Turun Ammattikorkeakoulun kestävä kehityksen opiskelijat.

Turun seutu II :

- tässä kyseisessä esimerkkitapauksessa konkreettinen suunnitelma liittyi kaavoituksen oheen, se helpotti osallistumista ja herätti kiinnostusta.

- selkokielineen tiedotus, konkreettiset vaihtoehtoehdotukset/ -mallit, jotta suunnittelu tulee ymmärrettäväksi.

- lapset ja nuoret mukaan suunnitteluun, keskustelua ympäristöstä voisi tulla myös perheissä, päiväkodeissa ja kouluissa (esim. päiväkotijoukko- ja koulutyöpajojen yhteydessä tiedustelu- ja lupalappu menee koteihin. Näin myös perheet tulevat tietoisiksi, mistä koulussa/ päiväkodissa keskustellaan).

Vaasan seutu:

Tietoa jalostamalla, tekemällä siitä ymmärrettävää ja merkityksellistä. Menemällä lähelle sekä fyysisesti että sähköisesti; ts. tiedottaminen, palvelun saavutettavuus ja ymmärrettävyys.

C. Ominaispiirteet

Mitkä ovat kansalaisvuorovaikuttamisen ominaispiirteet seudullisessa suunnittelussa?

Miten kansalaisvuorovaikuttaminen seudullisissa MAL-hankkeissa eroaa esimerkiksi kuntatason kansalaisvuorovaikuttamisesta?

Joensuun seutu:

Suunnittelun tarkkuustaso seuloa osallistumisaktiivisuutta. Omasta pihapiiristä huolta pitävät jäävät vähemmistöön, teema- ja asukasyhdistykset, jopa puolueiden aluejärjestöt painottuvat. Tämä on luonnollista ja jopa hyvä asia seudullisissa hankkeissa ja tätä joukkoa on syytä aktiivisesti tavoitella.

Kotkan-Haminan seutu:

- Harva kansalainen on tottunut ajattelemaan asioita seudullisesta näkökulmasta. Sama koskee osaa päättäjiä.
- Vaatii osallistujalta paljon perehtymistä ja aikaa.
- Ei ole lakisääteistä.
- Sen laajuutta ja fokusta on vaikeampi määrittellä. Keitä seututason suunnittelu koskettaa? Tietysti kaikkia, mutta kaikkien kanssa on vaikea järjestää vuorovaikutusta.
- Henkilökohtaisuutta on vaikea tuoda seututasolle.
- Kotkan suunnalla seudulliselle kansalaisvuorovaikutukselle ei ole totuttu varaamaan resursseja - eikä siitä ole paljon kokemustakaan.

Lahden seutu:

Rakennemalli ja muut seudulliset suunnitelmat eivät ole MRL:n mukaisia työvälineitä, joten niistä puuttuu myös asukkaiden mahdollisuus muistutusten ja valitusten tekemiseen. Rakennemallille ei kuitenkaan meidän mielestä tarvita MRL statusta vaan on tarpeen olla rakennemalli yhtenä maankäytön tarkastelun keinovalikoimana. Seututasoiset asiakirjojen tavoitteena Lahden seudulla onkin ollut virkamies- ja poliittisen tason yhteisymmärryksen löytäminen tilanteisiin, jotka sitten on MRL:n mukaisen osallistamisen keinoin viety kuntiin tai maakuntaliittoon päätettäväksi. Tällöin on ollut tärkeää selvittää asukkaille, että esim. rakennemallityö tähtää maakuntakaavan päivittämiseen.

Oulun seutu:

Eroa ei mielestäni ole.

Porin seutu:

Vaikeusaste kansalaisten tavoittamiseen kasvaa, kun mittakaava suurenee.

Tampereen kaupunkiseutu:

Kansalaisen vaikeampi identifioitua seudun kuin kunnan kansalaisena. Tarttuminen strategisiin kysymyksiin vaikeampaa kuin naapuritontin suunnitelmiin (mitenköhän osallistuminen maakuntakaavoituksessa toteutuu?). Seudulliselle osallistumiselle ei ole olemassa määriteltyjä kanavia ja vaiheita niin kuin kunnallisessa kaavoituksessa, eli prosessit ovat epäselviä ja tilannekohtaisia. Tämä aiheuttaa samalla mielikuvan

verhojen takana päättämisestä. Vakiintuneempi osallistumisen vaihe korjaisi mielikuvaa.

Turun seutu I:

Haasteena tietysti tässä tapauksessa laaja suunnitteluala eli isojen massojen liikuttelu. Kuntakaavoituksessa osallistujat enimmäkseen tavallisia kansalaisia, rakennemallityössä enemmän politiikkoja ja virkamiehiä.

Turun seutu II:

Laaja-alaisuus: perehdyttävä laajemmin yhteistyössä olevan kunnan toimintatapoihin ja toimijoista (esim. urheiluseurat, omakotiyhdistykset, paikallisesti ilmestyvistä sanomalehdistä jne.)

- Kunta- tai maanomistusrajat ovat vähemmän merkityksellisiä
- kuntalaisten välillä saattaa olla intressiristiriitoja alueiden kehittämisestä (vaikka ainahan on..).

Vaasan seutu:

Alueen laajuus, erilaiset toimintakulttuurit ja perustietotason erilaisuus tuovat lisähaasteita, mutta ei kai se perusteiltaan juurikaan eroa. Jos asia on ihmisille läheinen (kuten täälläpäin tuulivoimalat), he nousevat ilmaisemaan itseään!

HUOMIOITA JA PÄÄTELMIÄ

- Seudulliset MAL-hankkeet ovat eri vaiheissa tai niitä ei ole vielä aloitettukaan
- MAL-hankkeiden kansalaisvuorovaikutus on seuduilla järjestetty "kirjavasti"
- Haasteet kansalaisvuorovaikutuksen suhteen ovat kaikkialla kuitenkin samantyyppisiä; strategisen tason laaja-alainen suunnittelu ei tavoita kansaa, koska se on liian abstraktia eikä sitä ei tunnisteta kiinnostavaksi
- Heti kun suunnitelmat konkretisoituvat ja tulevat "läheemmäksi" nousee aktiivisuus selvästi, vrt. Nimby – tällöin ei kuitenkaan enää puhuta strategisen tason seutusuunnittelusta, vaan useimmiten esimerkiksi kaavoituksesta
- Tavallinen kansalainen ei ole tottunut ajattelemaan asioita seudullisesti; sama koskee jopa osaa kuntapäätäjistä
- Perushaasteena on, että seudulliset rakennemallisuunnitelmat eivät ole MRL:n mukaisia työvälineitä, joten niistä puuttuu myös asukkaiden mahdollisuus muis-tutusten ja valitusten tekemiseen
- Sosiaalisesta mediasta toivotaan kuitenkin apua seututason kansalaisvuorovai-kuttamisen kehittämiseksi; Facebook?
- Lähtökohtana tulee kuitenkin olla, että tiedotus on selkokielistä ja konkreettiset vaihtoehtomallit ovat esillä; näin suunnittelu tulee ymmärrettäväksi
- Kansalaisaktivoinnissa mentävä ihmistä lähelle; toreille, ostoskeskuksiin, asun-toautokiertueelle jne. mutta meneekö tämä helposti liian markkinahenkiseksi?